

SİCİL-İ AHVAL KAYITLARINA GÖRE MALATYA KAZASINA BAĞLI HEKİMHAN NAHİYESİ'NDEKİ MEMURLARIN ANALİZLERİ

Dr. Songül YILMAZ DERİN¹

ÖZET:

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat ile başlayan yenileşme hareketleri her alanda olduğu gibi eğitim de kendini göstermiş ve modernleşme hareketleri yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Bu dönem içerisinde yaşanan modernizasyonu anlamının en iyi yolu eğitimde yaşanan değişimleri incelemekten geçmektedir. Modernizasyonun önemli bir ayağını teşkil eden eğitimdeki değişim ve yapılanmalar merkezi teşkilat ile sınırlı kalmayıp taşra teşkilatında da kendini göstermiştir. Osmanlı eğitimini analiz edebilmenin en iyi yolu ise yetiştirdiği memurları incelemekten geçmektedir. Günümüzde biyografi denilen, Tercüme-i hâlin tarihi Roma, Sasani, Selçukluya kadar dayanmaktadır. Osmanlı Devleti'nde memurlar için tutulan Sicil-i Ahval kayıtlarında memurlar ile ilgili eşsiz bilgiler bulunmaktadır. Sicil-i Ahval kayıtlarında Tercüme-i hâl sahipleri ile ilgili isim, doğum yeri, baba adları, mensup oldukları aile ya da sülale, öğrenim durumları, yaptıkları görevler, liyakatleri, göreve başlamaları, maaşları, aldıkları cezalar, tayinler, mahkeme kayıtları, bağlı oldukları dini yapıları, gayrimüslim tebaaya sahiplerse etnik yapıları ile ilgili bilgiler vermektedir. Bu araştırma Hekimhan Nahiyesinde döneme ilişkin idari, uygulamaları, ekonomik, sosyal ve kültürel yapıları hakkında fikir sahibi olunmasına yardımcı olarak Osmanlı döneminde eğitimde yaşanan modernizasyonun geçirdiği evrelere de ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sicil-i Ahval, Hekimhan İlçesi, Memur.

¹ songulyilmazderin@gmail.com, ORCID: [0000-0002-2721-1989](https://orcid.org/0000-0002-2721-1989)

**ANALYSIS OF THE CIVIL SERVANTS IN HEKIMHAN DISTRICT OF
MALATYA PROVINCE ACCORDING TO THE SICILLI AHVAL RECORDS**

ABSTRACT

The reform movements that started with the Tanzimat in the Ottoman state showed themselves in education as in every field and modernization movements were experienced intensely. The best way to understand the modernization experienced during this period is to examine the changes in education. The change and structuring in education, which constitute an important part of modernization, was not limited to the central organization, but also showed itself in the provincial organization. The best way to analyze Ottoman education is to examine the officials it trained. The history of the writings describing the lives of individuals, known as biography today, known as Terceme-i Hall, dates back to Rome, Sasanian and Seljuk. There are unique information about the civil servants in the Sicil-I Ahvalrecords kept for civil servants in the Ottoman state.

The name, place of birth, father's names, family or family members, education status, duties, merits, commencement of duty, salary, punishments, appointments, court records, If they have non-Muslim subjects, they give information about their ethnic structure. This information helps us gain insight into the administrative practices, economic, social and cultural structures of our research site. This information also sheds light on the stages it went through in Ottoman Education Modernization.

Keywords: Sicil-iAhval, Hekimhan District, Officer.

GİRİŞ

Başbakanlığa bağlı Sicil-i Ahval defterleri Osmanlı Devleti'nin son dönem bürokrasisini anlamlandırmamız açısından kıymetli bilgileri ihtiva etmektedir. Sicil, resmi bilgilerin tutulduğu kütük, defter anlamına gelmektedir. Osmanlı Devleti'nde idari iş ve işlemlerin yürütülmesi için pek çok memurun görevlendirildiğini görmekteyiz. İstanbul dışındaki memur kayıtlarının çoğu memurların doğdukları vilayette tutulmuştur. Bu kayıtlar ışığında Malatya Vilayetinin yapısı hakkında ve devlet politikaları hakkında çok yönlü olarak fikir sahibi olmamıza yardımcı olmaktadır. Bu kayıtlar memurluğun tarihi seyri, gidişatı ve yaşanan durumlar ile ilgili bilgileri içermektedir (Yılmazçelik; Mutluay, 2018, s. 72-85)

Günümüzde okuma ve memuriyet oranının en yüksek olduğu Malatya ilinin Hekimhan kazasının Osmanlı Döneminde yetiştirdiği memurlar çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmamızın kaynağını Yunus Yiğit'in Osmanlı Dönemi Malatyalı Devlet Adamları adlı çalışması olmuştur (Yiğit, 2013, s.1-232). Bu çalışmada Hekimhan nahiyesi ile ilgili kısmın değerlendirilmesinde görülen eksiklik tespit edilerek çalışma yapılması gerekli görülmüştür. Çalışmamız inşa edilirken Sicili Ahval kayıtları, nüfus kayıtları, salname verileri ve arşiv belgelerinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Hekimhan'da yaptığımız bu çalışma ile Osmanlı Devleti'nin taşradaki memurlara yönelik yürüttüğü uygulama ve politikaları da tespit etmiş olacağız.

1879 yılına kadar Sicil-i Ahval kayıtlarına rastlamak mümkün olmamıştır. Sicil-i Ahval komisyonunun kurulması ile sicil kayıtları tutulmaya başlanmıştır. Malatya'daki Memurlar 1879 yılından itibaren Dahiliye Nezareti bünyesinde Sicil-i Ahval Komisyonluğunca hazırlanmış olan Sicil-i Ahval defterlerine kaydedilmiştir.1869 Yılında Sicil-i Ahval Komisyonu lağvedilmiş, Me'mûrin-i Mülkiye Komisyonu ile Sicil-i Ahval kayıtlarını tutmaya başlamıştır. Daha sonra da Me'mûrin-i Mülkiye Komisyonu kaldırılıp yerine Sicil-i Ahval İdaresi kurulmuştur. Defterlere zeyl(ek) olarak gerçekleşen kayıtlar da me'mûrin muamelat (Karşılıklı işlemler) dosyaları olarak tanzim edilmiştir (Gazel, 2007, S. 32, s.203-213).

Sicil-i Ahval kayıtları Ahmed Cevdet Paşa'nın çabaları ile oluşturulduğu için ilk kayıt Cevdet Paşa'ya ait olduğu görülmektedir (Sunay, 2007, s. 9)

Malatya da Sicil-i Ahval kayıtlarına göre 137 devlet memurundan 6 tanesi Hekimhan'da çalışmış olup bunlardan 1 tanesinin Hekimhan doğumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca Hekimhan'da çalışmayıp 1 tanesinin ise eğitim almak için Hekimhan'da bulunduğu da görülmektedir. Bulunan bu kayıtlar nüfus kayıtları ile desteklenmiştir.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi bünyesinde yer alan NFS.d.3637 /1842 Yılı ve numaralı defter Hekimhan Nahiyesi ile ilgili detaylı bilgiler vermektedir. Nüfus Kayıtlarında Hane, Yaş, meslek bilgisi, köy ve mahalleler, aile unvanları gibi bilgilere ulaşılmaktadır.

Memurların niteliklerini hiç kuşkusuz eğitimleri belirlemektedir. II. Mahmut tarafından isimlendirilen rüştiye mekteplerinin ilki bürokrasiye memur yetiştirmek için Mektebi-i Maarif-i Adli ve Mektebi-i Ulûm-ı Edebiye-i Adliler açılmıştır (Kaya Doğanay, 2011, s. 1) Malatya da ise ilk kez 1870 yılında rüştiye Mektebi açılmıştır (Tekdal, 2020, s.369-409) Bir süre sonra Malatya'daki Rüştiye Mektebi İdadiye çevrilmiştir (SNMU,1319/ 1901-19024. Def'a, S.875-877). Rüştiyeler, İdadiye çevrilse de Hekimhan'daki memurların idadi düzeyde eğitim aldıkları pek görülmemektedir. Birçoğu memur olduktan sonra eğitime devam etmemişlerdir.

Tanzimat ile başlayan yenileşme hareketleri, devlet memur kayıtlarında sistemleşmeye doğru yol almıştır. Bunun en önemli göstergesi Sicil-i Ahval kayıtlarıdır. Bu kayıtlarda memurun aile, eğitim, maaş, terfi ve tayini ile ilgili bilgilere yer verildiği gibi bu bilgileri içermeyen Sicil-i Ahval kayıtları da mevcuttur. Çoğunlukla Sicil-i Ahval kayıtları anket tekniği ile tutulmuştur (Kütükoğlu, 1988, s. 141-157). Memurun aldığı cezalar ile ilgili sorulan sorulara verilen cevapların varaka sahibi tarafından kendi el yazısı ile doldurulma zorunluluğu bulunmaktadır (Sarıyıldız, 2009, s.134-136). Bu günümüzdeki memurun dilekçe ile savunma hakkına denk gelmektedir. Memurlar tarafından verilen bu cevaplarda Hicri tarihin yanında parantez içinde Rumi Tarihte verilme zorunluluğu ihtar kısmında verilmiştir (Yadi, 2013, s. 431-444).

1884 Yılına kadar biyografi özetleri resmi kayıt ve araştırmaya dayanmamıştır. Bu tarihten itibaren Sicil-i Ahval Komisyonları resmî belge ve arşiv kayıtlarına başvurarak eksikliklerin tamamlanmasını, yanlışların düzeltilmesi için çalışmıştır (DAB. ŞD. 2628/28 H.29/06/1311). 1884 yılından itibaren tutulan kayıtların doğruluğu konusunda şüphemiz bulunmamaktadır. Yenileşme anlamında pek çok kararın hayata geçtiği dönem olarak adlandıracağımız II. Abdülhamid devrinde bu kayıtların alfabetik sıraya konulmuş olduğu görülmektedir. Bu kayıtlar 1786 ile 1892 yılları arasında kapsamaktadır. Alfabetik sıraya konulan 17 Fihrist bulunmaktadır. Araştırılan memurun baba adı ve doğum tarihi bilindiği takdirde hangi defterde kaydının bulunduğunu görebilmek mümkündür (Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi, 2010, s.37). Sicil-i Ahval kayıtları tek elden yazıldığı gibi ilavelerin yapıldığı da görülmektedir (Mutluay, 2018, s. 4)

II. Meşrutiyet'in ilânından sonra Kânûn-ı Esâsî'ye göre her daire kendi memurunu kendisi seçeceğinden umumi sicil uygulamasına son verilerek 1909 yılından itibaren her memur için kendi dairesinde özel sicil dosyaları oluşturulmaya başlanmıştır (Sarıyıldız, 2009, s.134-136).

Sicli-i Ahval Komisyonu 3 bölümde çalışmıştır: Birinci bölümde Tescilat Kalemî'dir. Bu kalem yukarıda belirttiğimiz memurun tüm bilgilerini kaydeder. Ayrıca varaka ve Zeyl numaralarını da kaydetmekle yükümlüdür. Fihrist kayıtlarını tutup belgelerin onaylı suretlerini de kopyalamakla sorumlu tutulmuştur. İkinci bölüm Tedkikat bölümü olup bilgilerin resmi kayıtlara uygunluğu denetlenmiştir. Üçüncü bölüm ise Evrak Kalemî olup gelen-giden evrakların kaydedilerek kurumlara gönderildiği evraklardır (Uğurlu, 2013, s. 15).

1.Hekimhan Tarihine Kısa Bir Bakış

Yukarı Fırat bölümünde yer alan Bugün Malatya sınırları içerisinde bulunan Hekimhan'ın; Batısında Kuluncak ve Darende, Doğusunda Arguvan, Kuzeyinde Sivas ilinin ilçesi olan Kangal, Güneyinde Yazıhan bulunmaktadır ([http://www.malatya.gov.tr /Hekimhan](http://www.malatya.gov.tr/Hekimhan))

Hekimhan adı III. Kılıçaslan'ın torunu I. Gıyasettin Keyhüsrev'in oğlu Anadolu Selçuklu Sultanı I. İzzettin Keykavus'un (1219-1237) teşviki ve desteği ile Malatyalı ünlü Doktor Ebu Salim bin Ebu'l Hasan El-Malatî tarafından yaptırılan Handan gelmektedir. Mısır'a sürgün edilmiş Emrullah isimli hekimin cezasını çekip İstanbul'a dönerken Taş Handa bir süre konaklamış ve bu hanı tamir ettirerek hanın üstüne ismini yazdırdığı 'Hekimin Han'ı' olarak anıldığı zamanla Hekimhan haline dönüştüğü bilinmektedir (Ertuğrul, 1998,s. 159-160).²

Hekimhan Kasabası 'Kral yolu' olarak bilinen, M.ö.550 yılı öncesine kadar kullanılan ulaşım ağı ile tanınmıştır. Bu yol ticaret için Asurlular tarafından kullanılmıştır (Ramsay, 1960, s. 257-275). Pers ve Hititler zamanında kullanılmış olan bu yol İzmir'den, Lidya başkenti Sard'a, oradan da Hitit'in Başkenti Boğazkale'ye, buradan da Kapadokya, Hekimhan, Malatya, Diyarbakır ve Mardin üzerinden İran'ın başkenti Susa'ya kadar ulaşmıştır (Boyraz, 1997, s. 21). Bu yolun üzerinde bulunması Hekimhan'ı, Malatya'nın diğer nahiyelerine göre önemli kılmıştır. Hekimhan'dan geçen yol ağı Kafkasya'ya, İran ve Suriye'ye yapılan seferlerde orduların ana ulaşım ağlarından biri olarak kullanılmıştır Karagöz, 1994, s. 193-207).³

Hekimhan Malatya'nın nahiyesi olarak XIV. Yüzyılda Dulkadiroğluları ile Memlukler arasında mücadele sahası olmuş yönetiminde Memlukler ve Dulkadiroğluları etkili olmuştur (İbnü'l-Furât, 1942, s. 20, 22, 25, 26). Hekimhan Malatya'nın nahiyesi olarak 1399 yılında Beyazıt tarafından hakimiyet altına alınsa da uzun süreli olamamıştır. Yıldırım Beyazıt Mısır Sultanı Berkuk'un ölümü üzerine Fırat Havzasını Türkmenlerden aldığı, tüm kaynaklar ortak ifade olarak belirtmiştir (Oruç

---

²Bknz: Findık, Nurşen Özkul (2006), Hekimhan Çeşmeleri, *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, S. 9, Ankara, s. 99-117; Ayrıca Bknz: <https://malatya.ktb.gov.tr/TR-58276/hekimhan.html>.

³Bknz. Zengin, Murat,(2017), *Memlûk Türk Devleti Döneminde Anadolu-Suriye Askerî ve Ticârî Güzergâhı (Malatya-Antep-Halep Hattı* , Prof. Dr. Salim Cöhce Armağanı, Ed: Alpaslan Ceylan, Ankara 2017, s.519-522.

B.Adil, 1925, s.32,57; Hoca Saadettin 1990, s. 229; Solakzade, 2016, s. 89; Aşıkpaşazade, 2010, s. 74; Neşri', 1984 s. 341).

Memlük'lü ve Dulkadiroğluları hâkimiyetindeki Malatya'nın idari sahası Yavuz Sultan Selimin Çaldıran Savaşı ile Osmanlı topraklarına katılmıştır (Akçadağ, 2016, s.185-206). Malatya Osmanlı İdaresi altına girip Osmanlının iç şehri konumuna gelse de eşkıyalık olayları yüzünden ticari ve zirai imkanlarına rağmen canlı bir yapı arz etmemiştir (Peçevi İbrahim Efendi, 1992, s. 56).

Böylesine önemli bir ulaşım ağının üzerinde olması tehlikeleri de beraberinde getirmiştir. Sık sık eşkıyaların saldırısına uğramıştır. Derbent ahalisinin yerlerinin sık sık boş bırakmaları ile bayındırlık sürecini başlatmıştır. Derbentçi olarak yerleştirilen halk için tarıma yönlendirilerek burada kalmaları sağlanmıştır (Orhonlu, 1987, s. 47-48). Sivas-Malatya hattında bulunan Hekimhan'ın kaderi bu ulaşım ağı ile şekillenmiştir (Baş, 2016, s. 13-40). 1560 yılında Hekimhan, Malatya Sancağına bağlı Kozlu dere Köyü'nün bir mezrası olarak kayda geçmiştir. Buradan elde edilen 400 akçe verginin padişah hassı olarak tahsis edildiği bilinmektedir. Hasan Badrik Köyü ve Kara Hisar nahiyesi 'ne bağlı Zeke Köyünde ıssızlık yaşandığı insanları buraya özendirmek için avarız-ı divaniye ve tekalif-i örfiyeydin muaf tutulmuşlardır. Bu muafiyetten yararlanmak isteyen halkın bir kısmı yerlerine geri dönmüşlerdir (Yinanç; Elibüyük, 1983, s. 199-223). 17.Yüzyılda Evliya Çelebinin ifadesine göre meskûn bir yer bulunmadığından 100-200 kadar adam bile burada konaklayıp dinlenirken korktuklarını belirtmişlerdir. Sultan IV. Murad, ordusu ile Revan ve Bağdat seferleri dönüşünde bu güzergâhtan geçtiği bilinmektedir (Tuncer, 2007, s. 54-59). Hekimhan'ın Köprülü Mehmet Paşa'nın sadreti zamanın da bayındır hale getirilmiştir. Asker, esnaf, imam ve sair ahaliyi vergiden muaf tutmak suretiyle buraya yerleştirmiştir (Fındık, 2006, s. 91). Mahalli eşkıyanın, devlet memurlarını ve sivil yolcuları taciz edip mal ve mülkünü gasp edip öldürdükleri görülmüştür (C. ZB., 78/3886).09/08/1221). Sivas- Elazığ yolu üzerinde, Hasan Çelebi ve devamındaki Hekimhan derbent olarak hizmet etmiştir (A. MKT. MVL (Sadaret Mektubi Meclis-i Vala Evrakı, nr. 18/329/09/1265,-24/94 21/04/1266).

H. 1257/1841-1842 tarihli tespitlere göre, Hekimhan kasabasının mahallesi olan Torun Mahallesi'nin 175 hane 323 erkek Müslim nüfusu olduğu görülmektedir (NFS. (Nüfus Defterleri), 2637, s. 1-2). 1257/1841-1842 yılında, Köprülü Mehmed Paşa'nın vakfı olan Hekimhan kasabası ve ona bağlı vakıf köylerin adları ve genel nüfus durumu tespit edilmiştir. 41 hanelik 130 kişi kişilik Ermeni nüfus bulunmakta olup toplamda ise 240 hanede 513 erkek nüfus burada yer almıştır (NFS., 2637, s. 1-19, 86-89). Gelişen ve değişen dünya düzeninin de günümüz nüfusu ile mukayese etme adına Hekimhan ilçesinin 2015 yılında 18.616 nüfusa sahip olduğunu görmekteyiz (Solak, 2017, s.14).

Yol emniyetinin sağlanması amacıyla 13 Nisan 1845 tarihinden geçerli olmak üzere, yüz elli gurus on para maaşla bir nefer başbuğ ve yüz gurus on para maaşla 14 nefer derbentçi tayin edilmiştir (A.

MKT. MHM.,9/33 29/01/1265). Kafkas göçleri sırasında bölgenin nüfus yoğunluğunun düşük olması sebebiyle Osmanlıya sığınan Çerkez nüfusun bir kısmı, bu bölgeye iskân edilmiştir (MVL. 701/33- 12/11/1281).

1842 yılında Hekimhan'a bağlı; Orhan Köyü, Sarı Kız Köyü (Çatal Pınar), Nâhiyât, Sazlu, Çaruk Pınar, Salıcak, Budaklı, Çırzi, Güvenç (vakfiyede mezra), Cüzüngüt (Güzelyurt), Koca Özü, Girmana (Kirmânlı), Köse Hasan, Himmeter ve Eyne Veli, Yağmurlu Ağca, Mihmanlı (Akçadağ yakını), Eğin (Akçadağ dahilinde), Hasan Çelebi, Sultan Hanı, Hamzalı, Ardahan (Beykent), Zorluca Han, Yenice mezarı, Rizvani mezarı, Ördeklüce mezarı, Arudı mezarı, Deveci mezarı, Kilisecik mezarının bulunduğu görülmektedir (Baş, 2016, s. 13-40).

Hekimhan'ın Tarihi yerleri olarak incelendiğinde Köprülü Mehmet Paşa, Malatya Sancağı'nın Akçadağ Nâhiyesi'ne bağlı Hân-ı Hekîm adı ile bilinen mevkide, Selçuklular zamanında inşa edilmiş olan eski bir hanın çevresine, cami, han, palanka, on dükkân, bir ekmekçi fırını, iki ambar ve bir değirmen inşa etmiş, bunları kamu yararına vakfetmiştir (Kahraman; Dağlı, 2010, s. 5).

Hekimhan'ın İdari Taksimatı incelendiğinde 1868-1869 tarihli Osmanlı Devlet Salnamesinde Hekimhan'ın, Hasançelebi, Yuvalıdere ve Akçadağ nahiyeleriyle birlikte kaza statüsünde Mamûretülaziz sancağına bağlı olduğu görülmüştür (SDA (Sâlnâme-i Devlet-i Aliyye) H.1285 (M.1868-1869), Def'a 23, s.186). Malatya kaza statüsündeyken Akçadağ ve Hekimhan ise Malatya'nın nahiyesi olarak kaydedilmiştir. Malatya Müstakil sancağa dönüştükten sonra Hekimhan; Akçadağ'ın nahiyesi olmuştur (İzğören, 1999, s.321-324).⁴

2.Sicil-i Ahval Kaydına Göre Hekimhan'da Görev Yapan Memurlar

Sicili Ahval Kayıtlarına göre 1 tanesinin Hekimhan doğumlu olduğu 6 tanesinin ise Malatya Merkezde doğup Hekimhan'da görev yaptığı,1 tanesinin ise Hekimhan'da eğitim aldığı bilinmektedir.

Tablo 1: Hekimhan'da Görev Yapan Memurlar

Memur Adı	Doğum Tarihi	Baba Adı	Baba Mesleği	Memurun Nami
Abdullah Ragıb Efendi	H.1277 M.1860/1861	Ahmed Efendi	Sertahsildar	Kayısoğlu
Ali Avni Efendi	H.1284 M.1867/1868	Kevser Efendi	Tüccar	-

⁴Bknz: Yapıcı, Süleyman(2014),*Osmanlı Vilayet Sâlnâmelerinde Malatya (1869-1908)*, Malatya Kitaplığı, 2014,S.22- 35.

Ali Rıza Efendi	H.1272 M.1855/1856	Ma'rûf Ali Efendi	Tüccar	Çepnî-zâde
Bekir Nuri Efendi	H. Şaban /1265 M.Haziran/1849	Süleyman Efendi	Ağa	-
Cafer Efendi	H.1266 M.1849/1850	Mehmed Efendi	İlmiye	-
Hacı Ali Necib Efendi	H.1204 M.1789/1790	Bekir Efendi	-	Leblebicizade
Mahmud Bedri Bey	H.1293 M.1876/1877	Ali Rıza Efendi	Eşraf	-

2.1. Abdullah Ragıp Efendi

Abdullah Ragıp Efendi, Ser tahsildarlığında bulunmuş Ahmed Efendi'nin oğludur. Lakaplarının Kayış-oğlu olduğu bilinmektedir. H.1277/ M.1860/1861 yılında doğmuştur. Mahalli İptidaiyi ve Rüştîye Mekteplerinde eğitim aldıktan sonra Türkçe Kâtipliği yapmıştır.

27 Rebî'ü'l-evvel 1296(21 Mart 1879) den, Sefer 1298(Ocak 1881) tarihine kadar 190 kuruş maaşla Akçadağ Kazası Tahrirat Kitabetinde çalışmıştır. 27 Kanun-i Evvel 1296 (8 Ocak 1881)'den 13 Eylül 1300 (25 Eylül 1884) tarihine kadar 300 kuruş maaşla Hekimhan Nahiyesi Vergi Kitabetinde çalışmıştır. 1 Nisan 1302 (13 Nisan 1886)'den 31 Teşrin Evvel (12 Kasım1886) yılına kadar 100 kuruş maâşla Malatya Sancağı Jandarma Taburu'nun Birinci Piyâde Bölüğü Bölük Eminliğinde görev yaparken aynı zamanda 30 Eylül 1312(12 Ekim 1896) tarihine kadar 120 kuruş maaşla ser çavuşluğunu da yürütmüştür. Daha sonra 15 Teşrin San-i 1312 (27 Kasım 1896) yılında 350 kuruş maâşla Mamûretülaziz Vilayeti Üçüncü Sınıf Polis Komiserliği'ne tayin olunmuştur. 1 Teşrinsani 1325(14 Kasım 1909)'da vilayetçe kadro dışı bırakılmıştır.26 Kanun-i Evvel 1325 (7Ocak1910) da 400 kuruş maaşla Bahsini Kazası⁵Şamyadi Nahiyesi Müdür olmuştur. Görev süresince zimmetine para geçirmediği, görev yaptığı belge kayıtlarının mevcut bulunduğu belirtilmiştir (BOA. DH. SAİD. 00167.00207 -1 Kasım 1910).

2.2.Ali Avni Efendi

Ali Avni Efendi Tüccar Kevser Efendi'nin oğludur. H.1284 M.1867/1868 yılında doğmuştur. Sıbyan Mektebinde dini ilimler eğitimi almış Rüştîye Mektebinde ise düzenli bir eğitim

⁵Bugünkü Adıyaman'ın Besni kazası

aldığı görülmektedir. Türkçe okur-yazardır. Daha çok haberleşme işlerinde görev yapmıştır.18 yaşındaki Ali Avni Efendi, 24 Muharrem 1302 (13 Kasım 1884) tarihinde Malatya Telgrafhanesinde işe başlamıştır.1 Cemaziyülevvel 1307(24 Aralık 1889) tarihinde Keban'a yakın olan Borannâmahal telgrafhanesi muhabere memuriyetine tayin olmuştur. Telgraf ve Posta Bakanı Hasan Ali Efendi'nin bu varakayı yazarak tasdik ettiği belirtilmiştir. Görüldüğü gibi Sicil-i Ahval Kayıtlarının çeşitli kurumlar tarafından onaylanarak tasdik edildiğini görmekteyiz. Sonraki süreçte Ali Avni Efendi 26 Recep 1312(23 Ocak 1895) tarihinde 400 kuruş maaşla Diyârbekir Telgraf Muhâbere Memuriyeti'ne nakledilmiştir. 19 Safer 1313 (11 Ağustos 1895) tarihinde becayiş ile Mamûretülaziz Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Muhâbere Memuriyeti 'ne nakil olunmuştur. Ali Avni Efendi tekrar bir becayiş ile 11 Cemazeyilevvel 1317 (17 Eylül 1899) tarihinde 400 kuruş maaşla Arapkir Telgraf ve Posta Merkezi Muhâbere Memuriyeti'ne nakledilmiştir. Daha sonra 5 Şevval 1320 (5 Ocak 1903) tarihinden 16 Mart 1319(29 Mart 1903)'e kadar 90 kuruş maaşla Diyârbekir Vilayetinde Hekimhan Telgraf ve Posta Merkezi Ser memuriyeti Vekâlet'inde bulunmuştur. Tekrar bir becayiş ile 12 Temmuz 1319 (25 Temmuz 1903) tarihinde 800 kuruş maaşla ve Suriye Vilayetinde Tafîle Kazası Telgraf ve Posta Merkezi Muhâbere Memuriyeti'ne naklolunduğu bilinmektedir.13 Temmuz 1316 (26 Temmuz 1900) tarihinde bir telgrafın değiştirilmesi ile suçlanmış işten el çektirilip mahkeme edildiği kayıtlarda belirtilmektedir. Arapgir'deki tahkikat sonucunda serbest bırakılıp 16 Şubat 1316 (1 Mart 1901) tarihinde memuriyeti iade edilmiştir.10 Safer 1324(5 Nisan 1906) tarihinde Ürdün'ün Kerek Telgraf ve Posta Merkezi Muhâbere Memurluğuna nakil olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır (DH. SAİD.00034.00241).

2.3.Ali Rıza Efendi

Ali Rıza Efendi Çepnî-zâde lakabıyla tanınan Tüccar Ali Efendi'nin oğludur. H.1272 M.1855/1856 yılında doğmuştur. Sıbyan Mektebinde eğitim almış ve 24 Temmuz 1305 (5 Ağustos 1889) tarihinde 203 Numaralı Nahiye Müdürlüğünde kaydı bulunmaktadır.27 Şevval 1296 (14 Ekim 1879) tarihinde 160 kuruş maaşla Malatya sancağında Hısnımansûr Kazası Bidâyet Mahkemesi Mübâşirliği'ne tayin edilmiştir.17 Cemaziyel- i evvel 1297 (27 Nisan 1880) yılında 296 guruş maaş ile Merkez Bidâyet Mahkemesi Mübâşirliği'ne nakledilmiştir.20 Rebiülahir 1302(6 Şubat 1885)'den 18 Cemaaziyel-i ahir 1305 (2 Mart 1888) tarihine kadar 303-240 kuruş maaşla Hekimhan Nahiyesi Müdür vekaletinde bulunmuştur. 3 Rebiül-Ahir 1307 (27 Kasım 1889) tarihinde 305-432 guruş maaş ile Van Vilayeti İmadiye Kazasında Davudiye Nahiyesinde memur olarak atanmış burada maaşı 500 guruşa kadar çıkmış ancak 9 Mayıs 1311(21 Mayıs 1895) tarihinde bu görevinden istifa etmiştir. Ali Rıza Efendinin varakasında Zeyl (ek) bulunmaktadır.13 Mayıs 1311 tarihli yazıda İmadiye kazasında görülen askerin ihtiyaç ve levazımâtını temininde

kolaylık sağladığı 31. Nizamiye Alayının 4. Taburunda verilen mazbata da belirtilmiştir. Recep 1313 (30 Aralık 1895) yılında 400 guruş maaş ile Yenipazar Nahiyesi Müdürlüğüne tayin olmuştur. 5 Haziran 1314 (17 Haziran 1898) tarihinde 480 guruş maaş ile Künas Nahiyesi Müdüriyetine nakil olmuştur. Aydın Sancağı Meclis-i İdaresinin 29 Mayıs 1323(11 Haziran 1907) tarihinde Beraatının onaylandığı görülmektedir.

13 Cemaziyülevvel 1318 (8 Eylül 1900) tarihinde Günay(Güney) Nahiyesinde işe başladığında bazı hal ve hareketlerinden mahkemeye sevk edilmiş ve görevinden azl edilmeyip herhangi bir zimmet işi görülmediği belirtilerek aklandığı Denizli Sancağı Meclis İdaresi Mazbatasından anlamaktayız.

Ali Rıza Efendi, Güney Nahiyesinde iken iken Rüştüye Mektebi adına ticari olmayan birkaç uygulamaya müsaade ettiği kendi menfaatine olmadığı bir de ahalden birkaç seccade getirildiği belirtilmiştir. Bunları da Maarif Komisyonunun istekleri doğrultusunda gerçekleştirdiği bilinmektedir. Ayrıca Ali Rıza Efendinin Mekteb tamir işinde rol aldığı görülmektedir. Tahkikat sonucunda bu bilgiler doğrultusunda mahkeme düşmüştür.

Ali Rıza Efendi Denizli Sancağından sonra 15 Zilkade 1318 (6 Mart 1901) yılında Manisa Sancağı Selendi Nahiye Müdürlüğüne 316-320 guruş maaş ile tayin olmuştur. 2 cemazeyilahir 1322 (14 Ağustos 1904) yılında 320-490 guruş maaş ile Kütahya Nahiye Müdürlüğüne tayin olmuştur. Burada da bir soruşturma ve mahkeme geçirmiş Tekaüd denilen Emeklilik sandığından zimmetine para geçirmediği anlaşılınca mahkeme düşmüştür. Denizli Sancağı Meclis İdaresince açılan mahkemede fuhşiyat denilen haram işler gerçekleştiren kişilerden para alarak tahliye ettiğine dair; Yörük Hacı Musa'nın kızı Ayşe'nin kızının nişanlısı Mustafa'nın Ayşe'ye ait tüm altınları alarak kaçtığını Ali Rıza Efendinin bu şahsı para karşılığında saldıği ileri sürülmüş, Buldan da Belediye işleri için halktan 100 kúsur lira toplanmış olduğu bunları da zimmetine geçirmiş olduğu idda edilmiştir. Delillerin yetersiz olması ve hükümette tavla oynamasından dolayı tain cezası verilmiştir. Savunma yazısında da tavlayı resmi iş dışı zamanda oynadığı yazmaktadır.

Ali Rıza Bey 11 Zilhicce 1324 (26 Ocak 1907) Yılında Aydın'ın Yenipazar Nahiyesine tayin olduğu ancak Güney Nahiyesinde yaşanan mahkemenin gayr-malum (bilinemeyen bir tarafının) olması dolayısı ile memuriyetinin asaleti tasdik edilmemiştir (DH. SAİD.00055.00248)

2.4.Bekir Nuri Efendi

Bekir Nuri Efendi Malatyalı Süleyman Ağanın oğludur. H. Şaban /1265 Haziran/1849 tarihinde doğmuştur. Malatya Medreselerinde Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Türkçe okuryazardır. Rebiyülahir 1285 (Temmuz 1868) tarihinde 20 yaşındayken Malatya Sancağı Mali Kalemine girmiş daha sonra da Nüfus ve Meclis-i İdare ve Tahrîr-i Emlâk kalemlerine nakil olmuştur.19 Rebiyülahir 1295(22 Nisan 1878) yılında 250 kuruş maaş ile Merkez Tahrîr ve Vergi Kitâbeti'ne tayin olmuştur.18 cemaziyülevvel 1297(28 Nisan 1880) tarihinde de Hekimhan Nahiyesi Vergi

Kitabetine tain olmuş ancak bu işi kabul etmeyip açıkta kalmıştır. Bekir Nuri Efendinin 4 yıl boyunca açıkta kaldığı görülmektedir.15 Şaban 1301(10 Haziran 1884) yılında 400 kuruş maaş ile Malatya Vergi Kitabetine alınmıştır.

Görüldüğü gibi asayiş sıkıntısı Hekimhan'a memurların gitmek istememelerine sebep olduğunu düşündürmektedir (DH. SAİD.00038.00139)

2.5.Cafer Efendi

Çalışmamızda hem Hekimhan'da doğmuş hem de Hekimhan'da çalışmış tek kişi olarak görülmektedir. Cafer Efendi İlmiye Ahalisi Mehmet Efendi'nin oğludur. H.1266 M.1849/1850 Yılında Hekimhan'da dünyaya gelmiştir. Hekimhan'da Sıbyan Mektebinde tahsil görmüş Türkçe Okuryazarlık öğrenmiştir. 20 Şevval 1287(13 Ocak 1871) tarihinde Onbaşılık tezkeresi almıştır. 12 Cemaziyülevvel 1313(31 Ekim 1895) tarihinde 200 kuruş maaş ile Orman ve Meâdin ve Zirâat Nezareti Baytar Memurluğunda çalışmıştır. 4 Cemaziyülevvel 1315 (31 Ekim 1897) yılında 100 kuruş zam alarak Ambar Memurluğuna terfi etmiştir. Cafer Efendinin maaşı 16 Ağustos 1324 yılında 400 guruşa ulaşmıştır (DH. SAİD.00169.00078)

2.6.Hacı Ali Necip Efendi

Hacı Ali Necip Efendi Leblebici zade olarak bilinen Bekir Efendi'nin oğludur. H.1204, M.1789 yılında Malatya da doğmuştur. Malatya Medreselerinde eğitim almıştır. Diploması ile İstanbul'a gelerek Süleymaniye Camiisin de İsmi-i Celal okumuştur. Arapça, Türkçe ve Farsça bilmektedir. Safer 1288 (Mayıs 1871) yılından, 14 Muharrem 1290 (14 Mart 1873) yılına kadar Malatya Nüfus Kayıt Mukayyitliği (Merkezi)'nde çalışmıştır. 3 Şevval 1291(13 Kasım 1874)'den 1250 (kesintiler hariç) guruş [1120(kesintilerle elinde kalan)] maaş ile Akçadağ da çalışmıştır. Rebiyülevvel 1295 (Mart 1878) 'den Ramazan 1297 (Ağustos 1880) 'ye kadar 500 Kuruş maaş ile Lice; Zilhicce 1298(Ekim1881)'den 29 Rebiyülevvel 1301(28 Ocak 1884)'e kadar Çermik Kazasında, 23 Muharrem 1303(1 Kasım 1885)'e kadar da 500 kuruş maaş ile Malatya Nüfus Müdüriyetinde çalışmış olup aynı yılın ramazanın 16. günü Edirne Müderrisliğine getirilmiştir.15 Safer 1305 (2 Kasım 1887)'den 15 Şaban 1307 (6Nisan 1890)'ye kadar 750 Kuruş maaş ile Midyat'ta; 25 Muharrem 1309 (31 Ağustos 1891)'dan 25 Eylül 1309 (7 Ekim 1893)' a kadar Hısn-ı Mansur'a⁶ 100 kuruş maaş ile tayin edilmiştir.

Hacı Ali Necip Bey Lice'de görev yaptığı sırada rüşvet aldığı iddia edilmiş ve mahkemeye alınmış ve yapılan incelemede Diyarbakır Vilayetinin din işlerini yürüten müessesesinin 22 Haziran 1296 (4Temmuz 1880) tarihli 800 numaralı tahriratındaki mahkeme kaydına göre Adliye

---

⁶Hısn-ı mansûr ile ilgili detaylı bilgi için Bknz: Tunç Mehmed Nuri; 18. Yüzyılda Adıyaman,Kitabevi yayınları.

Müfettişliğinin 1 Temmuz 1880 tarihindeki yazısı ile görevi iade edilip kesilen maaşı iade edilmiştir.

Midyat Kadı vekilliğine gelen şikayetlere göre bir katilden 10 lira alarak hapisten çıkardığı, 41 askerin canını hiçe saydığı gerekçesi ile Midyat Kaymakamlığı ve Adli Müfettişliğinin ortak gönderilen telgraf ile işten el çektirilmiştir. Diyarbakır'da da yaşanan olayın duyulması sebebiyle Mardin Sancağı Bidayet Mahkemesine tahkikat yapmıştır. Yapılan tahkikatta rüşvetle işi olmadığı Niyabeti (Kadı Vekilliği)'ne maninin olmadığı 7 Zilkade 1308 (14 Haziran 1891)'de verilen karardan anlamaktayız. Yaşanan hadise ile ilgili tüm bilgileri 12 Teşrinievvel (24 Ekim 1894) tarihli Tercüman-ı Hal Varakasının Derkenar kayıtlarından anlamaktayız.

Hacı Ali Necip Bey 16 Safer 1313 (8 Ağustos 1895)'de Arguvan ve Hekimhan Nahiyelerinde Kadı vekilliği yapmıştır. 9 Eylül 1311 (21 Eylül 1895)'de Çapakçur (Bingöl) Nahiyesine 1250 guruş maaş ile tayin olmuş, 1 Mart 1313 (13 Mart 1897)'de Öşür Tehciri ile maaşı 1125 guruşa gelmiştir. Hısnı-Mansur'da vekalet ettiği dönemde zimmetine para geçirdiği, Çapakçur'daki vekaletinde Ali ve Necip Beylerin 6 ay hapis kalmalarına sebep olduğu, arazi açık arttırmalarına fesat karıştırma gerekçesi ile Genç Sancağı Bidayet Mahkemesi ve Adliye Nezaretinin tahkikatı sonucunda 6 Recep 1316 (20 Kasım 1898) tarihli karar ile yevmiye verilmeden tayin edileceği bildirilmiştir (DH. SAİD. 00055.00232)

2.7.Mahmut Bedri Bey

Sicil-i Ahval kaydına göre Hekimhan araştırmasında Hekimhan Rüştiyesinde eğitim alan tek memurdur. Mahmut Bedri Bey Malatya'nın ileri gelen ailelerinden Ali Rıza Efendinin oğludur. Mahmut Bedri Bey, Hekimhan Askeri Rüştiyesinde daha sonra Kuleli İdadisinde ve Harbiye'de eğitim alarak Malatya vilayetinde Harbiye'de okumuş tek kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Askeriye Müfettiş-i Umumilerinin 344 numaralı diplomasına sahiptir. Mahkeme-i İstikbal ve Müttegallibe namı ile kitap telif eden kişidir. Malatya Vilayetinde kitap telif eden iki kişiden biridir. Ayrıca Müjde isminde gazete neşretmiştir. Orduda siyasi işlere karışması sonucunda 9 ay Mısırda Kalebent⁷ edilmiştir. Mısır'a firar edip mühendislikten diploma almıştır. Meşrutiyetin ilanı sırasında gazete idarehanelerini işgal etmiş 3Ağustos 1325 (11 Eylül 1907) yılında 1.500 kuruş maaş ile Emniyet-i Umumiye İstihbarat Kalem'ine tayin edilmiş, 1Ağustos 1326 (29 Ağustos 1908)'da 2.000 kuruş maaş ile Şehremaneti Heyet-i Fennîyesin Müdür Muavini olmuştur. 29 Haziran 1326 (29 Temmuz 1908)'da Heyet-i Fenniye de Üçüncü şube müdürü olmuştur. Görevi sırasında herhangi bir mahkeme kaydına rastlanılmamaktadır (BOA. DH. SAİD: 00177.000097)

---

⁷Bknz: İşbilir, Ömer; Kalebent, TDV İslam Ansiklopedisi, 2. Baskı, Ek:2, 2019, Ankara, (S.5-7).

Tablo 2: Hekimhan'da Görev Yapan Memurların Eğitim Durumları

Memurların Adları	Sıbyan	Medrese	İptidaiyi	Rüştiye	İdadi	Al'a Yüksek Okul
Abdullah Ragıp Efendi			X	X		
Ali Avni Efendi	X			X		
Ali Rıza Efendi	X					
Bekir Nuri Efendi		X				
Cafer Efendi	X					
Hacı Ali Necip Efendi	X	X				
Mahmut Bedri (Fatih hocanın görüşüne göre silebilirim)				X	X	X

SONUÇ

Osmanlı devletinde biyografik anlamda yapılan çalışmalarda Sicil-i Ahval Defterleri oldukça değerli bilgileri vermektedir. Sicil-i Ahval kayıtları yanlışsız olmamak ile birlikte memurların doğum yerleri ilçeler olsa dahi kayıtlarının Malatya merkez diye tutulması takibimizi zorlaştırmaktadır.

Hekimhan Nahiyesinde memurun istihdam edilmesi süreci oldukça sıkıntılı geçmiştir. Hekimhan'da görev yapan memurlar Mamura tül-Aziz Sancağına bağlı çalışan memurlar Hekimhan'ın güvelik sorunundan dolayı burada görev yapmak istememişlerdir.

Sizcil-i Ahval kayıtlarına göre memurlardan doğum tarihi en eski olan H.1266 M.1849/1850 Cafer Efendi'nin olduğu görülmektedir. Kayıtlarda ulaşılan memurlardan en yakın tarihli doğum yılına sahip Mahmut Bedri Bey (H.1293 M.1876/1877 ve Ali Avni Efendi (H.1284 M.1867/1868)'dir. Memurların görev süreleri bittikten sonra memurlar ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Bu sebepten ölüm tarihleri bilinmemektedir.

Hekimhan'daki kayıtlardan anlaşılacağı üzere Hekimhan'daki memurlar eğitilmiş olup çoğu Sıbyan Mektebi mezunudur. Hekimhan'daki memurlardan 5 tanesi bugünkü ilköğretim düzeyine denk gelen Sıbyan ve İptidaiye okullarında, 2 tanesinin ise Rüştüye denilen Orta Okul düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir. Memurlardan 2 tanesinin ise Medrese eğitimi aldığı bilinmektedir. Bugünkü Lise düzeyinde İdadi ve Yüksek Okul anlamında Ala Mekteplerinde ise sadece 1 tanesi eğitim almıştır. Memurların Türkçe okuryazar oldukları Medresede mezunlarının da Arapça ve Farsçaya hâkim oldukları görülmektedir. Memurların aileleri incelendiğinde ise nüfuzlu ailelerin çocukları daha ileri kademelerde eğitim aldıkları görülmektedir. Hekimhan'da gayrimüslim memur bulunmamaktadır. Engelli herhangi bir memura da rastlanılmamaktadır.

Memurların Tercüman-i Hallerinde aileden gelen bazı lakaplara rastlanılmaktadır. Toplamda üç memurun ailesine ait lakaplar vardır. Diğerlerine ise rastlanılmamaktadır. Bunlardan iki tanesi Zade tabiri kullanılmıştır. Memurların baba meslekleri değerlendirildiğinde ise Tüccar, Ser tahsildar, Eşraf, İlmiye gibi nüfuz sahibi kişilerin olduğu görülmektedir. Memurlar 'İbلاغ' adlı maaş artışları yaşadıkları da görülmektedir. Genellikle memurların asaletleri tasdik edilmiş sadece birinde daha önce yaşadığı mahkemeden dolayı asaleti tasdik edilmemiştir.

Hekimhan'da görev yapmış memurların çeşitli suç iddiaları ile mahkemede yargılandıkları ve sık sık tayin edildikleri görülmektedir. Memurların tayin edildikleri yerleri beğenmedikleri ve açıkta kaldıkları dahi görülmüştür.

Mahmut Bedri Bey, Hekimhan'daki diğer memurlardan farklı olarak İdadi ve Harbiye'de okuyan tek kişidir. Ayrıca kitap telif eden ve Müjde isminde gazete yayınlayan tek kişidir.

Yapılan incelemeler değerlendirildiğinde üst düzey memurların çoğunlukla farklı farklı vilayetlerde görev yaptıkları görülmektedir. Bu durum farklı vilayetlerde yürütülen uygulamaların farklı coğrafyalarda da vücut bulmasına vesile olmuştur. Üst düzey Memurlar hariç olmak üzere

memurların büyük çoğunluğu doğdukları yerlerde görev yapmaya gönüllü olmuşlardır. Osmanlıdan kalan bu anlayış günümüzde de kısmen de olsa görülmektedir.

1909 yılından itibaren memurların sicil dosyaları çalıştıkları dairelerinde tutulmaya başlanmıştır. Bu uygulama da araştırılmak istenen bölgedeki memurların takip edilmesini zorlaştıran önemli bir sebep olarak görebilmemiz mümkündür.

KAYNAKÇA

1.Arşiv Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

BOA. DAB.A. MKT. MVL (Sadaret Mektubi Meclis-i Vala Evrakı) 18/3-29/09/1265 (11 Aralık 1849),-24/94-21/04/1266 (3 Temmuz 1850).

- BOA. DAB.A. MKT. MHM. (Sadaret Mühimme Kalemi Evrakı) 9/33-29/01/1265 (10 Nisan 1849).
BOA. DAB.C. ZB. (Zabtiye-i Cerideleri) 78/3886-09/08/1221.
BOA. DAB. ŞD. (Şurâyı-ı Devlet) 2628/28 H.29/06/1311 (7 Ocak 1894).
Devlet Arşivleri Başkanlığı Dâhiliye Nezareti Sicil-i Ahval İdaresi Defterleri (BAB. DH. SAİD)
BOA. DAB. DH. SAİD: 00167.00207 (28 Şevvâl 1328 /1 Kasım 1910).
BOA. DAB. DH. SAİD: 00055.00248 (16 Haziran 1323/ 29 Haziran 1907)
BOA. DAB. DH. SAİD: 00034.00241 (16 Receb 1324/ 5 Eylül 1906)
BOA. DAB. DH. SAİD: 00038.00139 (4 Şevvâl 1309 / 2 Mayıs 1892)
BOA. DAB. DH. SAİD: 00169.00078. (30 Zilkade 1327 / 13 Aralık 1909)
BOA. DAB. DH. SAİD: 00055.00232. (18 Nisan 1317/ 1 Mayıs 1901)
BOA. DAB. DH. SAİD: 00177.000097. (15 Nisan 1328/ 28 Nisan 1912)
BOA. DAB. NFS. (Nüfus Defterleri), 2637, s. 1-2.
BOA. DAB.NFS. 2637, s. 1-19, 86-89.
BOA. DABMVL. 701/33-12/11/1281.
SDA (Sâlnâme-i Devlet-i Aliyye) H.1285 (M.1868-1869), Def'a 23, s.186.
SNMU (Sâlnâme-i Mâarif-i Ümumiye) 1319/1901-1902, 4. Def'a ,S.875-877.

2.Tetkik Eserler

- Akçadağ Göknur (2016), Malatya Şehir Adı ve Şehrin Tarihi Süreçleri, Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi,Say:9, s.185,206.
Aşıkpaşazade (2010) Tevarih-i Al-i Osman, Gökkuşbu Yayınları s. 74.
Baş, Yaşar (2016), Hekimhan Köprülü Mehmed Paşa Külliyesi, *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkishor Turkic* Volume 11/16 Fall P. 13-40.
Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi)2010), s.37.
Boyras, Zeki (1997), *Hekimhan'ın Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonları*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek lisans Tezi, Elazığ.
Diyarbakır Sâlnâmeleri 1286-1323 (1869-1905) (1999).2.Cilt (İstanbul: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Haz:Ahmet Zeki İzgören), s. 321-324.
Ertuğrul, Özkan (1998), *Hekim Hanı*, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, C. 17, s. 159-160.
Fındık, Nurşen Özkul (2006), Hekimhan Çeşmeleri, Sanat, *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, S. 9, Ankara, s. 99-117.
Gazel, Mehmet Ali (2007), Sicil-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Görev Yapan Anamurlu Memurlar, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 32, s.203-213, Erzurum.

- Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi (2010), 4. Kitap, 1. Cilt, Haz. Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul. s. 5
- Hoca Saadettin (1990), Tacüt-Tevarih, Hazırlayan: İsmet Parmaksızoğlu s. 229;
- İbnü'l-Furât, N. (1942). *Târîhu'd-düvel ve'l-mülûk-târîhuibni'l-Furât*. VII. (Nşr. Kostantin Züreyk). Beyrut: American Press. Beyrut, s. 20,22,25,26.
- Kanunî Devri Malatya Tahrir Defteri 1560, Haz. Refet Yinanç, Mesut Elibüyük (1983), Gazi Üniversitesi, Ankara, s.199-217-218-222-223.
- Kaya Doğanay, Fatma (2011) *Tanzimat'tan Cumhuriyete Rüşdiye Mektepleri*, Atatürk Üniversitesi Doktora Tezi.
- Kütükoğlu, Mübahat (1988), Sicil-i Ahvâl Defterlerini Tamamlayan Arşiv Kayıtları, *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S. 12, s.141-157
- Karagöz Mehmed (1994), "XVIII. Yüzyılın Başlarında Malatya ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri", *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, Sayı. 5, Ankara, s. 193-207.
- Fırat Kalkınma Ajansı, (2017), *Malatya İli Sosyal Analiz Çalışması* (Ed: Adem Solak, 2017, Ankara.
- Mutluay, Enes (2018), *Sicil-i Ahvâl Defterlerine Göre Harputlu Devlet Adamları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Zengin, Murat; (2017), *Memlûk Türk Devleti Döneminde Anadolu-Suriye Askerî ve Ticârî Güzergâhı (Malatya-Antep-Halep Hattı)*, Prof. Dr. Salim Cöhce Armağanı, Ed: Alpaslan Ceylan, Ankara 2017, s.519-522.
- Neşri'(1984), *Neşri Tarihi*, Kültür ve Turizm Yayınları, s. 341.
- Oruç B. Adil (1925), *Tevarih-i Ali Osman*, s.32,57.
- Orhonlu, Cengiz (1987), *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskânı*, Eren Yayıncılık ve Kitapçılık Ltd. Şti., İstanbul. s. 47-48.
- Peçevi İbrahim Efendi; (1992), *Peçevi Tarihi*, Haz: Bekir Sıtkı Baykal, Kültür Bakanlığı Yayınları. s. 56.
- Sarıyıldız, Gülден; Sicil-i Ahval Defterleri, TDV. İslam Ansiklopedisi, C:37, s.134-136.
- Sunay, Serap (2007), *II. Abdülhamid Döneminde Balıkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme (Sicil-i Ahvâl Kayıtlarına Göre 1879-1909)*, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Afyon.
- Solakzade (2016) Solakzade Tarihi I, (Sadeleştiren:Vahid Çabuk) s. 89;İBB Kültür A.ş.
- Ramsay, W. M. (1960), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Çev. Mihri Pektaş, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Tekdal, Danyal (2020), Osmanlı Modernleşme Döneminde Bir Taşra Okulu: Malatya Erkek Rüştüyesi, *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*,2020, Sayı:28, s. 369-409.

Tuncer, Orhan Cezmi (2007); *Anadolu Kervan Yolları*, Ankara. s. 54-59.

Uğurlu, Ümmühan (2013), *Sicil-i Ahvâl Defterlerine Göre Tokatlı Devlet Memurları*, Özdilek Basın Yayınları, Tokat.

Yadi, Ahmet-Yılmaz Harun (2013); *Tercüme-i Hal Varakası ve Sicill-i Ahvâl Kayıtları ile Yapılmış Çalışmalar*, Gelecek Sempozyumu Tartışıyor Sempozyumu Bildirileri, Isparta, s.431-444.

Yapıcı, Süleyman (2014); *Osmanlı Vilayet Sâlnâmelerinde Malatya (1869-1908)*, Malatya Kitaplığı, s. 22- 35.

Yılmazçelik, İbrahim; Mutluay Enes, Sicil-i Ahval Defterlerine göre Osmanlı Döneminde Görev Yapan Palulu Memurlar, Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Palu Sempozyumu Bildiriler Kitabı.

Yiğit, Yunus (2013), Osmanlı Dönemi Malatyalı Devlet Adamları, Malatya Valiliği Malatya Kitaplığı Yayınları, Malatya.

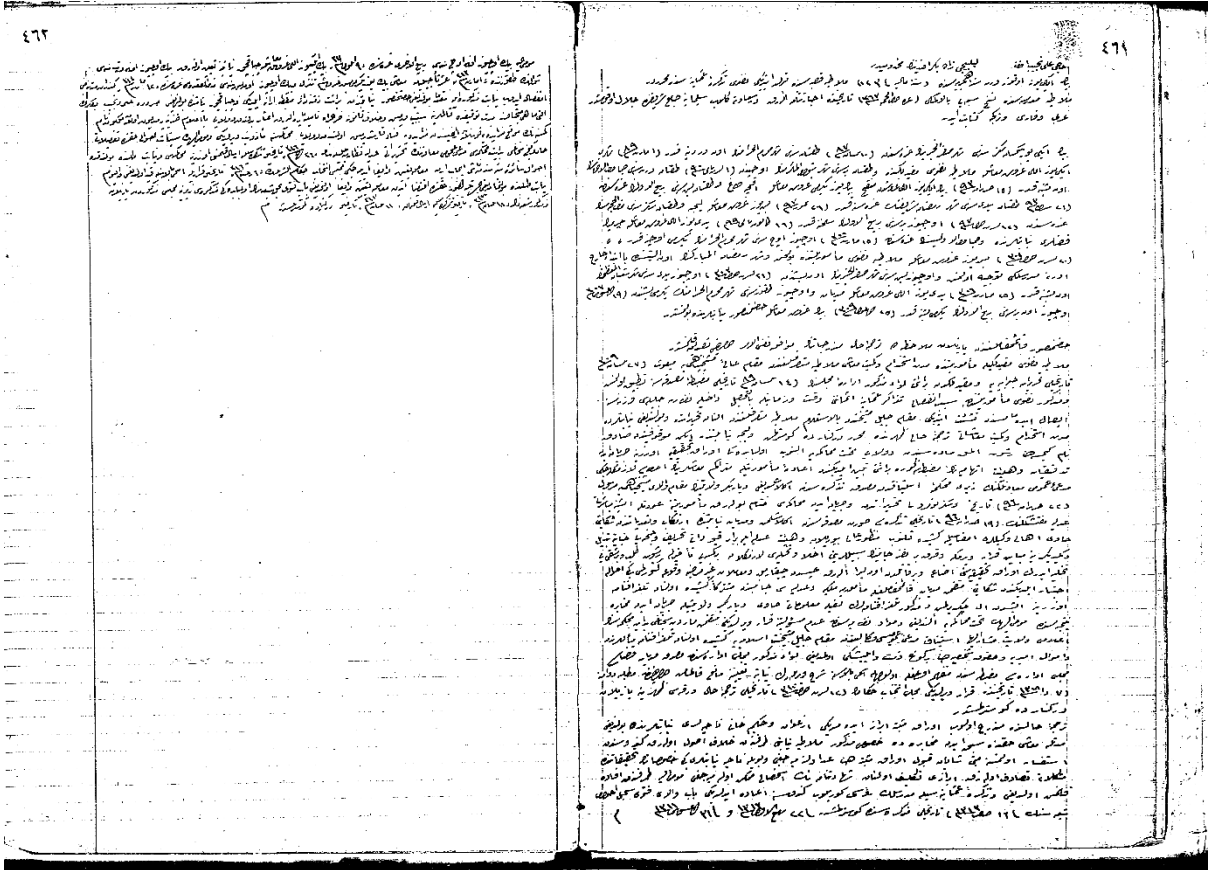
<https://malatya.ktb.gov.tr/TR-58276/hekimhan.html>.

<http://www.malatya.gov.tr/hekimhan>

EKLER

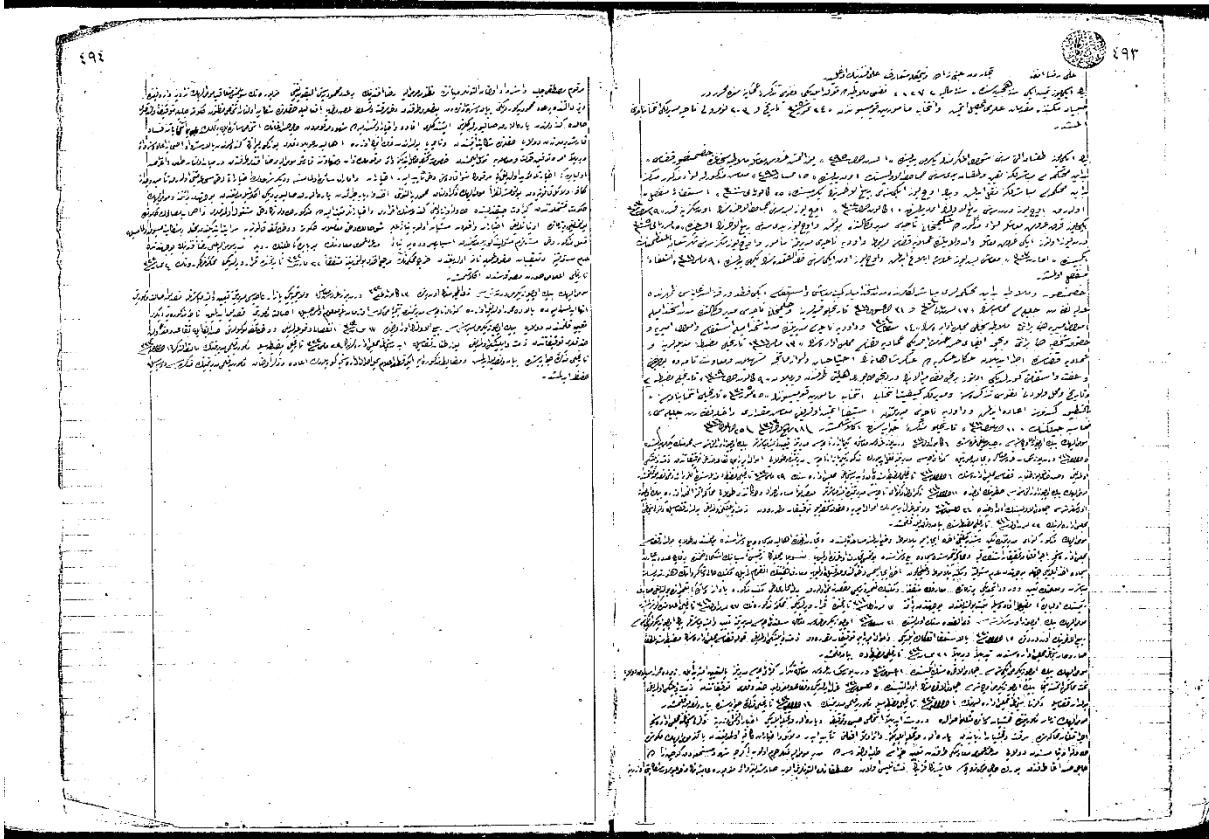
EK-1: DH. SAİD. 00055.00232

Hacı Ali Necip Efendi

DH.SAİD.0055
AB
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

EK-2: DH. SAİD. 00055.00248
Ali Rıza Efendi

EK-3: DH. SAİD. 00038.00139

Bekir Sıtkı Efendi

۲۷۵

کبریا الله
 موطا لرفوف حيا ما خلفه
 ما في حيا ما خلفه حيا ما خلفه موطا لرفوف حيا ما خلفه
 موطا لرفوف حيا ما خلفه موطا لرفوف حيا ما خلفه

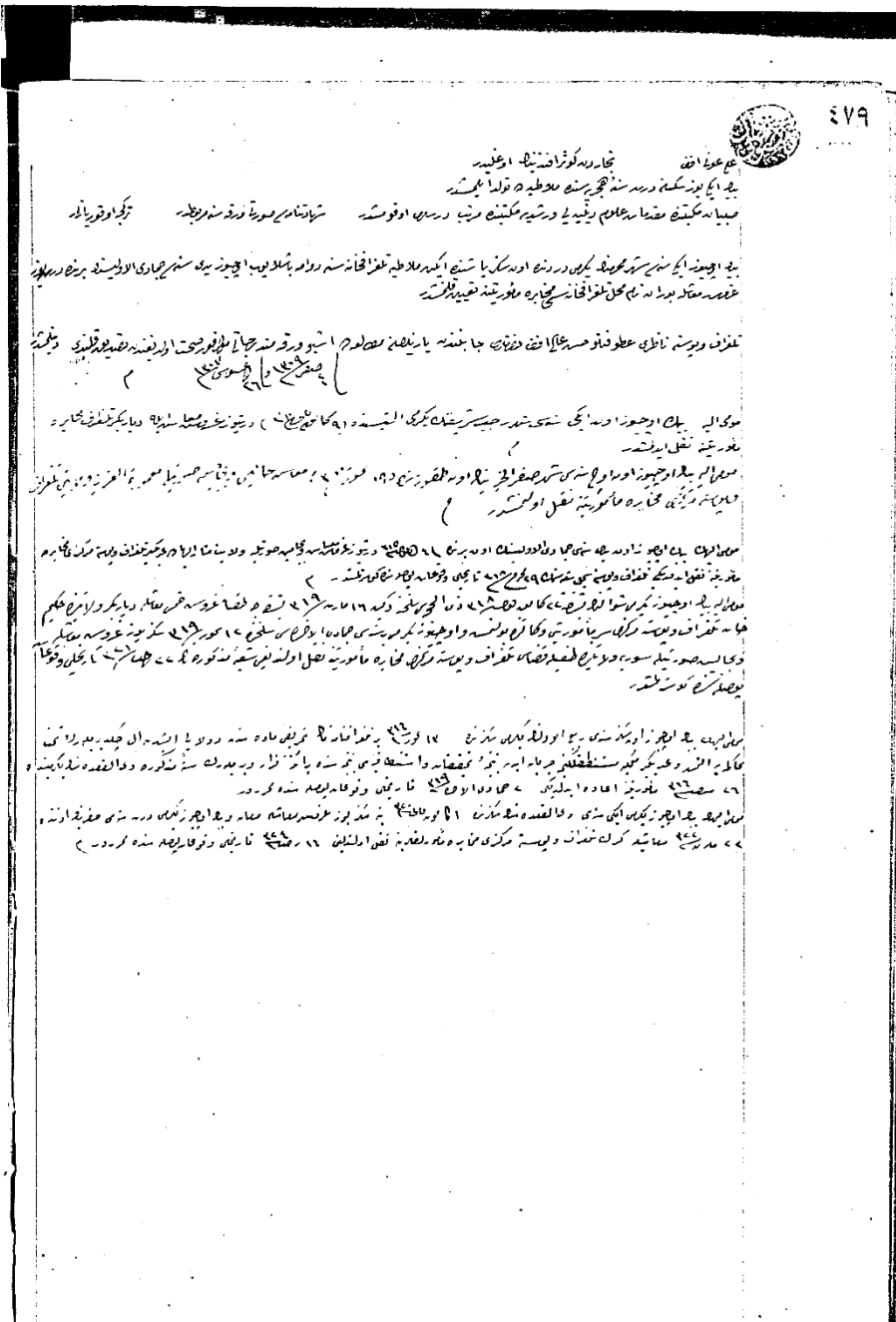
بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على سيدنا محمد
 وآله الطيبين الطاهرين
 أجمعين
 أما بعد
 فقد بلغنا من كتابك
 المصنف
 في
 التاريخ
 المسمى
 بـ
 تاريخ
 الخلفاء
 الراشدين
 ما
 فيه
 من
 مناقبهم
 وأفعالهم
 الجليلة
 والبركات
 العظيمة
 والبرهان
 القاطع
 على
 عدولهم
 وإمامتهم
 الصحيحة
 والبرهان
 القاطع
 على
 باطلهم
 والظلمة
 التي
 كانت
 تظلمهم
 والبرهان
 القاطع
 على
 حقانيتهم
 وأئمتهم
 المعصومين
 والبرهان
 القاطع
 على
 حقانيتهم
 وأئمتهم
 المعصومين
 والبرهان
 القاطع
 على
 حقانيتهم
 وأئمتهم
 المعصومين

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على سيدنا محمد
 وآله الطيبين الطاهرين
 أجمعين
 أما بعد
 فقد بلغنا من كتابك
 المصنف
 في
 التاريخ
 المسمى
 بـ
 تاريخ
 الخلفاء
 الراشدين
 ما
 فيه
 من
 مناقبهم
 وأفعالهم
 الجليلة
 والبركات
 العظيمة
 والبرهان
 القاطع
 على
 عدولهم
 وإمامتهم
 الصحيحة
 والبرهان
 القاطع
 على
 باطلهم
 والظلمة
 التي
 كانت
 تظلمهم
 والبرهان
 القاطع
 على
 حقانيتهم
 وأئمتهم
 المعصومين
 والبرهان
 القاطع
 على
 حقانيتهم
 وأئمتهم
 المعصومين

338

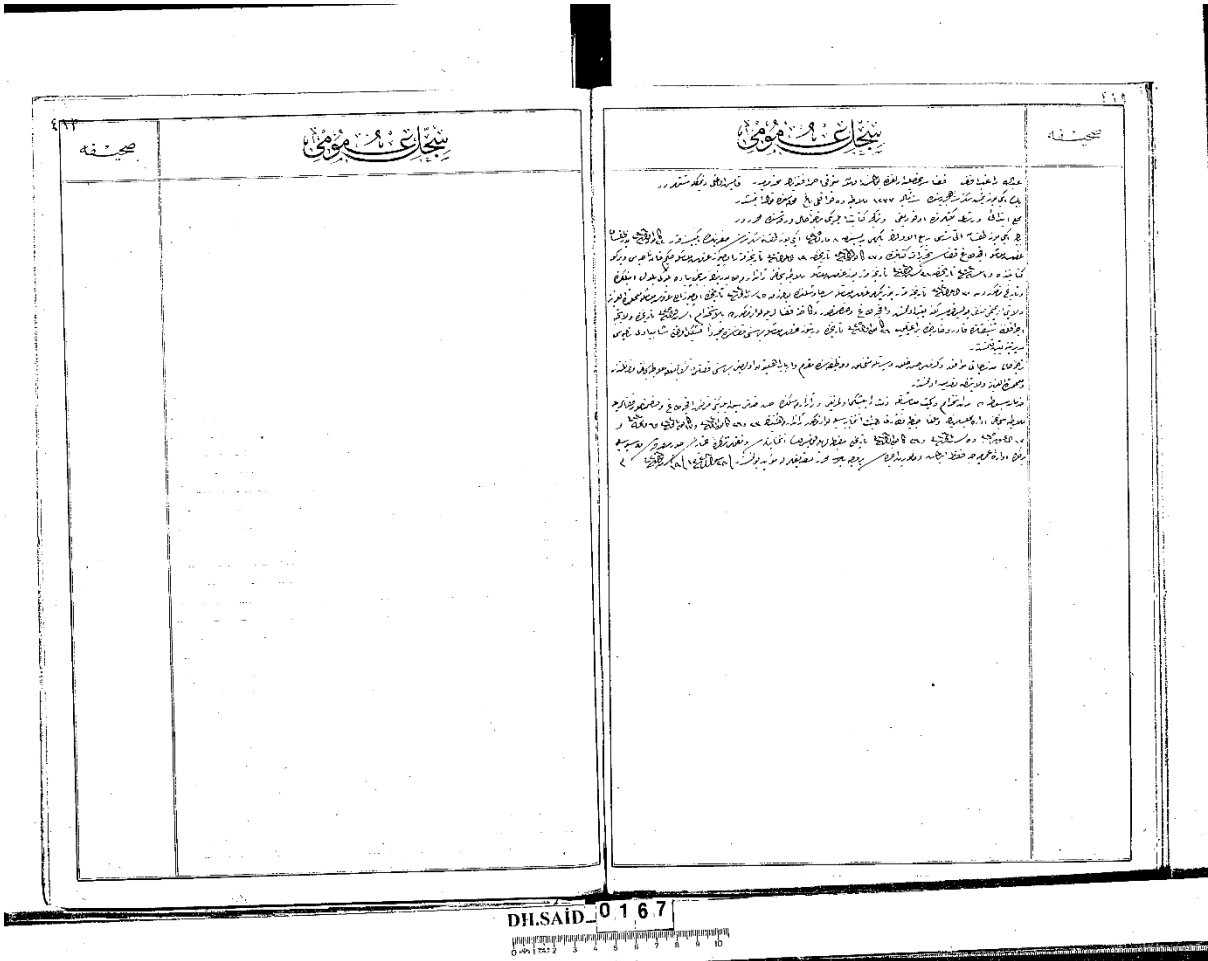
6 7 8 9 10

EK-4: DH. SAID. 00034.00241
 Ali Avni Efendi

Ek-5: DH. SAID. 00167.00207

Abdullah Ragip Efendi

Ek-6: DH. SAID. 00169.00078

Cafer Efendi

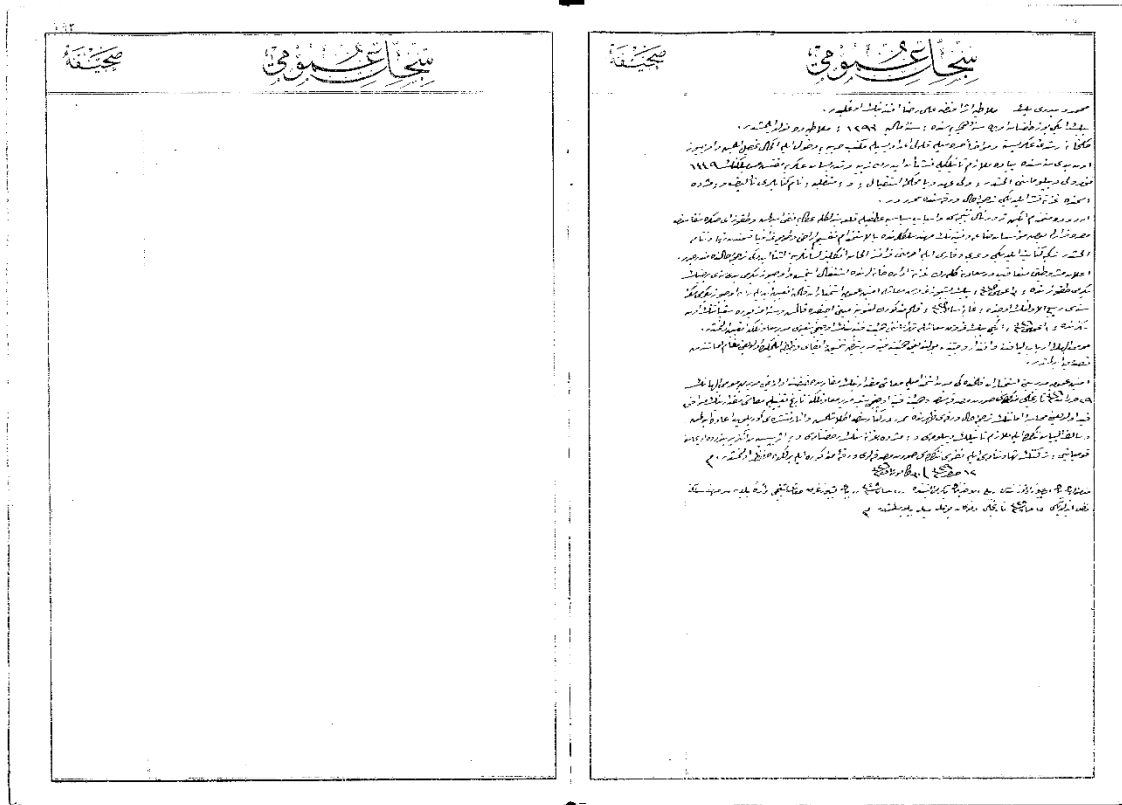
حیثیتہ	سینچائے سیرت مولانا	سینچائے سیرت مولانا	حیثیتہ
		<p>حضرت اقدس مولانا صاحبزادہ سید محمد رفیع صاحب مدظلہ العالی نے اپنی کتاب "سینچائے سیرت مولانا" میں مولانا صاحبزادہ سید محمد رفیع صاحب مدظلہ العالی کی سیرت و شخصیت پر روشنی ڈالی ہے۔ مولانا صاحبزادہ سید محمد رفیع صاحب مدظلہ العالی کی سیرت و شخصیت پر مولانا صاحبزادہ سید محمد رفیع صاحب مدظلہ العالی نے اپنی کتاب "سینچائے سیرت مولانا" میں مولانا صاحبزادہ سید محمد رفیع صاحب مدظلہ العالی کی سیرت و شخصیت پر روشنی ڈالی ہے۔ مولانا صاحبزادہ سید محمد رفیع صاحب مدظلہ العالی کی سیرت و شخصیت پر مولانا صاحبزادہ سید محمد رفیع صاحب مدظلہ العالی نے اپنی کتاب "سینچائے سیرت مولانا" میں مولانا صاحبزادہ سید محمد رفیع صاحب مدظلہ العالی کی سیرت و شخصیت پر روشنی ڈالی ہے۔</p>	

DH.SAID.0169

EK-7: DH. SAID. 00177.000097

Mahmud Bedri Efendi

DH.SAID_0177